

מאי 2018

קבורת העוברים והתינוקות הרכים בישראל

רקע

לפי נתוני הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, מדי שנה, ישנם למעלה מ-700 מקרים של אבדן הריון ופטירת תינוקות רכים של זוגות יהודיים במדינת ישראל.¹ נפל הוא עובר שנפטר ברחם אמו לפני תום 22 שבועות הריון; עובר מת מוגדר כעובר שנפטר ברחם לאחר 22 שבועות; תינוק רך הוא תינוק שנפטר בטרם מלאו לו 30 ימים או ששהה באשפוז בבית חולים מיום לידתו על לפטירתו.

במסורת היהודית, עובר או תינוק שנפטר בתוך שלושים ימיו הראשונים איננו נחשב כבעל יכולת קיום ואין חובה לנהוג כלפיו במנהגי אבלות. במהלך הדורות, מקובל היה להסיר מההורים את האחריות לקבורתו. בימינו, הורים רבים מבקשים לקחת חלק פעיל בהליכי הפרידה, הקבורה וההנצחה של תינוקם.

בעבר, קבורת הנפלים והעוברים המתים הוסדרה בחוזר 13/2002 מטעם שר הבריאות, בו נקבע כי עובר מת יירשם כ"לידת עובר מת" ויטופל בהמשך ככל נפטר. עד לשנת 2014 ההנחיות שהופיעו בחוזר מנכ"ל משרד הבריאות קבעו כי נפלים יוטמנו באדמה, אך לא קבעו נהלים לגבי אופן ביצוע הקבורה, ההפרדה בין הקברים וסימון הקבר. כמו כן, ההנחיות לא קבעו כללים לגבי קבורת עוברים. כך, הקבורה הייתה משתנה בין בית עלמין אחד למשנהו; בחלקם, עוברים נקברו בקבר אחד ויחיד ("קבר אחים"), ובחלקם – בקברים נפרדים; בחלק היה תיעוד של מיקום הקבר שבו נקבר עובר, ובחלק אחר תועד כי התבצעה קבורה בלבד (בלי פרטים לגבי הקבר). בנוסף, ההנחיות לא קבעו כי יש לאפשר להורים להשתתף בהליך ובטקס הקבורה, ולא התייחסו כלל לאפשרות שההורים יבקשו לפקוד את הקבר בעתיד.

נהלי 2014

בעקבות ועדה בין-משרדית של משרד הבריאות והמשרד לשירותי דת, הנהלים חודדו במסגרת נוהל מפורט המשותף לשני המשרדים.² בין היתר, נקבעו הנהלים הבאים:

1. על בית החולים חלה חובה להציע להורים את שלוש האפשרויות המפורטות בנהלים ולהסביר מה כוללת כל אפשרות: א. להיפרד מהעובר/תינוק רך בבית החולים; ב. להיות מעורבים ונוכחים בתיאום הליך הקבורה; ג. לא להיות מעורבים כלל ולתת לחברת הקדישא לעסוק בכל הליך הקבורה. כמו כן, על חברות הקדישא חלה חובה לאפשר למשפחה לפעול לפי בחירתה.
2. במידה והמשפחה בוחרת שלא להיות מעורבת בהליך הקבורה, חלה חובה על בית החולים וחברת הקדישא ליידע את ההורים היכן נקבר העובר/תינוק רך, וכן על ידי איזו חברה קדישא.

¹ למ"ס, שנתון סטטיסטי לישראל, לוח 3.2, פורסם ב-18.9.2017.
² משרד הבריאות, חוזר 24/2014; המשרד לשירותי דת, נוהל מד-2.1.1.

3. לאחר הפטירה, יועבר העובר/תינוק רך בצירוף **טופס מסירת עובר/תינוק רך**, הכולל פירוט של שם העובר, מספר ת.ז, שם בית החולים ושמו של עובד בית החולים שמסר אותו.
4. נציג חברת הקדישא מחויב **להשלים את הפרטים בטופס** ולציין בו את שמו של הנציג המקבל את עובר/תינוק רך, שם חברת הקדישא ושם בית העלמין בו ייקבר.
5. חברת הקדישא תטפל בצרכי הקבורה והטהרה בהתאם להלכה, ותקבור את העובר/תינוק רך במקום נפרד ומאובחן, באופן שיאפשר **זיהוי מדויק** של מקום קבורת העובר/תינוק רך.
6. משפחה שתהיה מעוניינת בכך, תוכל **להציב מצבה**.
7. חברת הקדישא מחויבת לנהל **רשימות ממוחשבות** של פרטי העובר/תינוק ומקום קבורתו.

בעיות וליקויים:

על אף הנהלים המפורטים, זכותם הבסיסים של ההורים, נמנעת לא פעם עקב הרגלים או תפיסת עולמם של נציגי בתי החולים וחברות הקדישא. במסגרת הנעשה בבית החולים, הפניות שהגיעו ל'עתים' מעידות על שתי תופעות בעייתיות בעיות מרכזיות:

1. **הצגה לקויה של האפשרויות השונות:** פניות רבות שהגיעו למרכז הסיוע של 'עתים', העידו על כך שבבתי חולים רבים מסתפקים בהחתמה פורמלית של ההורים על טופס בלבד, ונמנעים מהסבר מפורט של שלוש האפשרויות העומדות בפניהם. במציאות זו, נמנע מההורים לקבל החלטה בצורה שקולה ובהירה.
2. **ההורים אינם יודעים היכן נקבר העובר/תינוק רך:** במאות המקרים שהגיעו לטיפול 'עתים', בית החולים וחברת הקדישא לא הביאו לידיעת ההורים היכן נקבר העובר/תינוק רך. זאת, בניגוד מוחלט לנאמר בנוהל.

המלצות 'עתים'

- א. יש לוודא כי הנהלים הוטמעו במלואם בכל בתי החולים, ולפקח כי ההנחיות אכן מבוצעות כראוי.
- ב. הטופס הנמסר להורים מנוסח באופן לקוני, ועל כן, יש לצרף דברי הסבר מלאים ומפורטים לגבי כל אחת מהאפשרויות העומדות בפני ההורים.
- ג. לצד ההסבר המפורט, יש לציין את שם חברת הקדישא שעובדת עם בית החולים לעניין זה, כולל כתובת ומספר טלפון.